

Praha: židovská

historie
a současnost

Praha:emoce

OBSAH

Praha také židovská	3
Základní židovské pojmy	12
Židovské památky	20
Znamé židovské osobnosti	32
Jídlo a židovská kuchyně	42

Název: Praha:židovská

Text: Prague City Tourism a Židovská obec v Praze

Foto: © Prague City Tourism, © Židovská obec v Praze,
© Židovské muzeum v Praze, © Společnost Franze Kafky,
© Archiv hl. m. Prahy a © Památník Terežín

Grafický koncept: Touch Branding

Mapové podklady: IPR Praha

Tisk: All 365 a.s.

Praha 11/2017, 1. vydání, neprodejné

Změna vyhrazena

© **Prague City Tourism**

Arbesovo nám. 70/4, Praha 5, 150 00

www.prague.eu

foto na obálce: Staronová synagoga
◀ interiér Jeruzalémské synagogy

Praha také židovská

Praha je magické město, v němž se odráží jedenáct století jeho historie. Kulturní i architektonický vývoj vždy souvisel s různorodostí obyvatel, kteří zde žili. Multikulturnost kdysi královské a císařské rezidence vytvářela mimo jiné bohatství uměleckých vlivů. Díky tomu, že se v Praze střetávaly různé politické a mocenské zájmy, prolínaly nejrůznější duchovní proudy, potkávali obchodníci a umělci ze všech koutů světa, má dnes město svou nezaměnitelnou tvář.

Už od dob, kdy v 10. století židovský kupec Ibrahím ibn Jákúb popsal Prahu jako město z kamene a vápna, byla její nedílnou součástí židovská osada. Význam Židů je v pražském prostředí patrný do dnešních dnů.

Usazení prvních židovských kupců v blízkosti Pražského hradu, stejně jako na vysehradské cestě, předcházelo pozdějšímu vytvoření Židovského Města. Důležitou roli v životě Prahy hrál od nepaměti brod pod Pražským hradem, který propojoval oba vltavské břehy protkané obchodními cestami. Právě tady se od konce 11. století začala utvářet židovská komunita, i když její počátky jsou ukryty v dávné minulosti. Teprve 13. století přineslo rozšíření židovského sídliště i právní ochranu, kterou poskytl **český král Přemysl Otakar II.** Pražští Židé ostatně patřili **pod přímou královskou jurisdikci** po celá staletí.

Snad to, že Židé přicházeli do Prahy z různých míst, napomohlo **formování dvou center židovského osídlení.** Jedno se soustředilo kolem Staré školy (dnešní Španělské synagogy) a druhé u Staronové synagogy. Ta byla tím opravdovým srdcem středověkého židovského ghetta. Spojení obou osad bránila enkláva patřící benediktinskému klášteru sv. Jiří na Pražském hradě. Její součástí byl kostel sv. Ducha, jehož gotické tvary lze dodnes spatřit v blízkosti Španělské synagogy.

Starý židovský hřbitov (1825)

Židovské Město za Karla IV.

Za vlády Karla IV. došlo k nebyvalému rozšíření Prahy, které přineslo větší obchodní příležitosti i pro pražské ghetto. Zároveň se však v této době začalo vytvářet podhoubí hlubokých protizidovských nálad, snad proto, že se zde objevily nové církevní řády a bylo založeno mnoho kostelů. Netrvalo dlouho a následoval **jeden z největších protizidovských pogromů v Evropě**. Psal se rok 1389, když o Velikonocích bylo v pražském ghettu povražděno několik set jeho obyvatel. Svědectví zanechal ve své elegii významný rabín, učenec a básník Avigdor Karo, který je pochován na Starém židovském hřbitově a jeho náhrobní kámen je nejstarší dochovaný na celém hřbitově.

Praha – panorama (1572)

Zlatá éra pražského Židovského Města

Teprve na sklonku 16. století se pražské ghetto dočkalo své **zlaté doby**. Ačkoli Habsburkové (tehdejší vládnoucí rod v českých zemích) byli známi spíše protižidovským postojem, vláda císaře Maxmiliána II. i následníka Rudolfa II. umožnila **největší rozkvět Židovského Města v celé jeho historii**. Obyvatelé ghetta mohli podnikat, věnovat se řemeslné činnosti, bylo zrušeno omezení obchodu či peněžnictví. Vzrůstal i počet domů a obyvatel. Velká stavební aktivita byla často spojena s **osobností Mordechaje ben Šemuela Maisela**. Osobní bankéř Rudolfa II. byl také primasem ghetta a především **velkorysým mecenášem**, který výrazně prospěl dalšímu

rozvoji, např. tím, že na své náklady vydláždil ulice, postaral se o výstavbu Židovské radnice a vybudoval několik synagog.

Ve stejném období působil v pražském ghettu **legendární rabín Jehuda Leva ben Becalel**, známý též jako **rabbi Löw nebo Maharal**. V Praze zprvu založil soukromou rabínskou školu zvanou Klaus, později stál v čele rabínského soudu a slavné ješivy (talmudské akademie). Jeho osobnost je opředena mnoha legendami, které ožívají při návštěvě Staronové synagogy nebo Starého židovského hřbitova.

Později se v císařských službách prosadil ještě další významný muž – **Jakub Baševi**. I on sehrál důležitou roli v rozkvětu pražského ghetta na prahu třicetileté války. V pohnuté době po porážce stavovského povstání se mu podařilo zajistit rozšíření území Židovského Města.

Praha - Staré Město (1606)

Loajalita pražských Židů se pak výrazně projevila při obléhání Prahy Švédy v samém závěru třicetileté války, kdy Židé zásadně přispěli k úspěšné obraně města proti vetřelcům.

Legenda o Golemovi

Se jménem rabbi Löwa je spojena především legenda o Golemovi, **umělé bytosti vytvořené z hlíny**, která měla chránit židovské ghetto a vykonávat ty nejtěžší práce. Jejím stvořitelem měl být sám Maharal. Jen on mohl pomocí vloženého šému dát Golemovi život, neboť umělá bytost poslouchala jen toho, kdo ji stvořil a držel šém. Když však jednou Golem začal vše kolem sebe ničit, přivolaný rabín jeho řádění navždy zastavil. A Golem? Ten se prý rozpadl na hliněný prach, nebo byl ukryt na půdě Staronové synagogy.

18. století v pražském ghettu

Méně šťastný byl však v historii pražského židovstva konec 17. století poznamenaný jak **morovými epidemiemi**, tak i **obrovským požárem**, který v roce 1689 přinesl nebyvalou zkázu. V ghettu tehdy shořely více než tři stovky domů a ještě víc jich vzalo za své na Starém Městě pražském. Život Židovského Města se však nezastavil. Naopak. Obnoveny byly postupně všechny modlitebny, přestavěna radnice, dokonce i obyčejné domy se dočkaly velké proměny. Ghetto se sice již nemohlo rozšiřovat, ale využít byl doslova každý metr prostoru.

S příchodem 18. století čekala na pražskou židovskou komunitu mnohá nemilá překvapení. **Familiantský zákon** z roku 1726 například stanovil *numerus clausus*, přesný a neměnitelný počet židovských rodin, což v praxi znamenalo, že se mohl oženit vždy jen nejstarší syn. Avšak tím nejhorším bylo rozhodnutí Marie Terezie, která roku 1744 vypověděla židovské obyvatelstvo nejen z Prahy, nýbrž i z celého Českého království. Ačkoli toto nařízení pod tlakem velkých finančních ztrát později odvolala, počet obyvatel ghetta se výrazně snížil.

Josefínské reformy

Při návštěvě Židovského Města nelze opomenout důvod pro změnu názvu čtvrti. Pod novým názvem Josefov byla připojena k Praze v roce 1850. Nazvána byla totiž podle **habsburského císaře Josefa II.**, jehož osvícenské reformy zahájily **postupný proces emancipace a modernizace židovské společnosti**. Reformy neodstranily familiantský zákon, zrušily však různá ponižující omezení (např. nošení židovského znamení) a umožnily Židům přístup k dosud zapovězeným povoláním. Židé získali přístup k světskému vzdělání a směli studovat na univerzitách. Součástí císařských nařízení byla germanizace v oblasti samosprávy a přijetí stálých příjmení a německých rodných jmen.

Emancipace Židů

Dalším krokem k emancipaci se staly revoluční události poloviny 19. století. Tehdy začali Židé fakticky opouštět ghetto, dostali možnost nabývat nemovitý majetek, zakládali tovární provozy a kupovali domy. Ruku v ruce s těmito hlubokými změnami však pomalu přicházela i **definitivní zkáza ghetta**. Původní obyvatelé odtud odcházeli, domy nikdo neudržoval a celá oblast se tak stávala přelidněným útočištěm chudiny bez základních hygienických podmínek. K tomu se přidaly zvyšující se nároky na bydlení i městský projekt řešící celkovou koncepci dopravy i regulaci nedaleké řeky. Bylo jen otázkou času, kdy padne zásadní **verdikt o radikální přestavbě**. Stalo se tak v posledním desetiletí 19. století. Proto dnes jen marně hledáme středověkou, renesanční nebo barokní zástavbu původního ghetta. Nahradily ji výstavné domy, do jejichž realizace se investovalo po asanaci židovské čtvrti.

Asanace židovského ghetta

Památým se pro rozsáhlé zásahy na teritoriu židovského ghetta stal rok 1893. Po přijetí zákonů, které umožnily bourat historickou zástavbu, zmizely nejen domy, ale i několik synagog. Rozhodnutím magistrátu se na **konci 19. století proměnil celý Josefov**. Jeho původně uzounké uličky byly po demolici nahrazeny širokými a prostornými bulváry dnešní Pařížské, Maiselovy, Široké a dalších ulic. Eklektický sloh s prvky secese je typickým pro převážnou většinu obytných domů v prvním desetiletí 20. století. Kdysi malebné ghetto sice nenávratně zmizelo, ale naštěstí nejdůležitější synagogy i Starý židovský hřbitov zůstaly zachovány.

Bourání domů v místech dnešní Pařížské ulice při asanaci Josefova

Podobně jako v Josefově docházelo k výrazné proměně také kolem Prahy. **Mnoho židovských rodin se usadilo na Vinohradech, Smíchově a v Karlíně**, setkáváme se s nimi však prakticky ve všech tehdejších pražských předměstích. Na Královských Vinohradech vyrostla na konci 19. století **monumentální synagoga, největší v habsburské monarchii**. Mnohem skromněji byla vystavěna modlitebna na Smíchově. Zatímco vinohradská synagoga byla zničena bombardováním v posledních měsících druhé světové války, smíchovská synagoga se zachovala dodnes.

Průhled Dušní ulic v Josefově (1911)

Ghetto sice nenávratně mizelo, význam pražské židovské společnosti však nabíral na síle. Současně s tím v českém prostředí **sílily projevy antisemitismu**. Právě v této době se formovala **významná skupina židovské inteligence**, spisovatelé, literáti, vědci, malíři, sochaři, architekti a další umělci. Po vzniku Československa se mnozí stávají nedílnou součástí kultury nového státu. Mezi nejvýznamnější patřili Franz Kafka, Max Brod, Eduard Bass, Karel Poláček, Egon Erwin Kisch, Robert Guttmann, Otto Gutfreund aj.

Pražští Židé za druhé světové války

V demokratickém předválečném Československu požívali Židé občanské rovnoprávnosti a většina z nich byla asimilována. To vše se změnilo mnichovskou dohodou a **vznikem protektorátu Čechy a Morava**. Zavedení tzv. norimberských zákonů umožnilo **legální pronásledování Židů**: nejprve byli zbaveni majetku, možnosti vykonávat své povolání a postupně vyloučeni ze všech oblastí občanského života. Registrace a postupné označení židovskou hvězdou znamenaly přípravu pro zahájení hromadných deportací a **tzv. konečné řešení židovské otázky**. **Terezínské ghetto** se stalo přestupní stanicí na cestě k smrti pro většinu českých a moravských Židů. Vlaky je odtud odvážely do ghatt, pracovních, koncentračních táborů a vyhlazovacích středisek na Východě – území Generálního gouvěrnementu, Lotyšska, Estonska a Běloruska. Osud pražských Židů se nijak nelišil. Většina ze 44 000 pražských Židů se stala obětí nacistické rasové politiky. Jejich památce je věnován **Památník českým a moravským obětem šoa** v Pinkasově synagoze.

Transport procházející přes Bohušovice směrem do Terezína (zima 1941 nebo 1942) | foto: © Židovské muzeum v Praze

Židovské památky hrůzy druhé světové války našťestí přečkaly. Některé z nich se staly jediným útočištěm pro uchování zejména liturgických předmětů z uzavíraných a zaniklých modliteben z celého protektorátního území.

Historická pestrost židovské Prahy je hluboká. Vždyť také představuje **více než tisíciletou přítomnost Židů v Praze**, která trvá do dnešních dnů...

Pohled do Šamesovy ulice v Josefově z výšky (kolem 1895)

Základní židovské pojmy

... s nimiž se můžete setkat při návštěvě židovských památek.

Bima či almemor

Vyvýšené místo, tedy pódium, většinou uprostřed hlavního sálu synagogy, určené k modlitbě. Na bimě se nachází čtecí stůl či pult k předčítání z Tóry. V tradiční synagoze je bima oddělena mříží od ostatních prostor. Společnou modlitbu v synagoze vede chazan či kantor – muž, který většinou také předčítá z Tóry.

Davidova hvězda (Magen David)

Davidův štít je nejznámějším symbolem judaismu, který se běžně objevuje od 16. století. Hexagram vytvořený ze dvou protínajících se rovnostranných trojúhelníků byl všeobecně považován za symbol života a díky alchymistům často za symbol magický. Davidova hvězda se vyskytuje na mnoha místech. Zdobí liturgické předměty, ale je také součástí výzdoby náhrobků či architektury. Význam Davidovy hvězdy byl zneužit v době nacismu, kdy Židé museli být povinně označeni viditelně nošenou žlutou hvězdou s nápisem „Jude“.

Desky Desatera

Desky s deseti příkazy, které dal Bůh lidem jako návod pro správný způsob života. Desky dostal Mojžíš na hoře Sinaj, aby je předal lidem Izraele. Desky Desatera se staly symbolem judaismu a často se objevují v uměleckém provedení jako součást výzdoby synagogy, horní části schrány na Tóru a liturgických předmětů.

Chanuka

Svátek zasvěcení či svátek světel je osmidenní svátek, který je pohyblivý a většinou připadá na prosinec. Připomíná nejen vítězství Židů nad vojsky krále Antiocha z rodu Seleukovců při povstání Makabejských, ale také zázrak oleje v jeruzalémském Chrámu.

Chanukia

Osmiramenný svícen, který neoddělitelně patří k svátku světel chanuka. Každý sváteční den je zažehnuto další světlo svícnu. Chanukia má často ještě deváté, pomocné rameno, označované jako sluha (šamaš).

Kipa či jarmulka

Tradiční židovská pokrývka hlavy, kterou původně nosili židovští muži jen při modlitbě a ke studiu Tóry. V průběhu 16. a 17. století se rozšířil zvyk každodenního užívání kipy, která se následně stala součástí oděvu mužů.

i Při prohlídce židovských památek v Praze respektujte laskavě požadavek a mějte na hlavě kipu či alespoň symbolickou papírovou podobu kipy, kterou obdržíte při vstupu do objektů.

Menora

Sedmiramenný svícen, jeden z největších a nejstarších symbolů judaismu, je také součástí státního znaku Izraele. Svícen je světlem Stvoření, ale symbolizuje také hořící keř, který podle Tóry spatřil Mojžíš na hoře Sinaj.

Mezuzah

Symbol každého židovského domu je umístěn vpravo na veřejích, tedy na rámu dveří. Schránka je obvykle kovová a zdobená. Uvnitř je v pouzdře uložen proužek pergamenu se stanoveným textem dvou pasáží z Tóry.

Mikve (Mikva)

Rituální židovská lázeň budovaná většinou v sousedství synagogy. Slouží k rituální očištění lidí či předmětů. Představuje zděnou nádrž s čistou přírodní a stále protékající vodou, která by měla být tak hluboká, aby se v ní mohl úplně ponořit dospělý člověk.

Pesach – svátek nekvašených chlebů

Starobylý poutní svátek historicky připomínající odchod Židů z egyptského otroctví. V Diaspoře trvá osm dnů. Doprovází jej zvyk požívání macesů – nekvašeného chleba.

Rabín

Duchovní vůdce židovské obce, také rádce pro členy obce a učitel. Jako duchovní autorita je delegován, aby rozhodoval podle halachy – souhrnu židovského náboženského práva, zvyklostí a tradic.

Roš ha-šana, svátek Nového roku

Židovský Nový rok se slaví 1. a 2. den měsíce tišri, tj. podle gregoriánského kalendáře zhruba období září až říjen. Neodmyslitelným rysem svátku je troubení na beraní roh, zvaný šofar. Zvuk připomíná smlouvu uzavřenou mezi Bohem a Izraelem na hoře Sinaj.

Synagoga (bejt kneset)

Židovská modlitebna, významný symbol židovské komunity. Hlavní náboženské a společenské centrum života židovské obce, původně *dům modlitby a shromáždění*, sloužil zpočátku také jako škola. Synagogy začaly vznikat po zboření prvního Jeruzalémského chrámu (r. 586 př. n. l.).

Šabat – den odpočinku a radosti

Největší svátek v judaismu, sedmý den týdne, jehož svěcení je přikázáno v Desateru. Patří mezi biblické svátky předepsané Tórou. Šabat začíná v páteční podvečer, když slunce zapadá a končí v sobotu večer s východem prvních hvězd. V tento den platí tradiční zvyklosti, například zákaz některých činností a fyzické práce. Šabat je také příležitostí k setkání celé rodiny.

Talmud

Základní autoritativní text judaismu, který je soupisem rabínských diskuzí. Má dvě části – mišnu a gemaru.

Tóra – základní dokument a zákon judaismu

Pergamenový svitek s ručně psaným textem biblických pěti knih Mojžíšových. V tištěné podobě tento tzv. Pentateuch (Genesis, Exodus, Leviticus, Numeri, Deuteronomium) a další texty (Proroci, Spisy) tvoří hebrejskou Bibli neboli Tanach. Ústní tradice, tzv. ústní Tóra, je zachycena v Talmudu (Mišna + Gemara) a Midráších.

- schrána na Tóru nebo svatostánek (aron ha-kodeš)

Svatostánek je v synagoze umístěný při stěně orientované na východ, respektive k Jeruzalému. Uvnitř jsou uloženy jeden či více svitků Tóry. Nádherně zdobený svatostánek je na vyvýšeném místě, často se k němu přistupuje po schodech. Dvířka svatostánku jsou dvoukřídlá, po uzavření chráněna oponou. Nad svatostánkem je zavěšeno věčné světlo.

- svitek Tóry (Sefer Tora)

Pergamenový svitek s textem Tóry, ručně psaný podle ustálených a tradičních pravidel. Je navinutý na dvě dřevěné tyče. Pokud je Tóra uložena ve svatostánku, je svinutý pergamen převázán povijanem. Dále je chráněn pláštěm a ozdoben štítem, ukazovátkem, dvěma nástavci či korunou.

Tumba – náhrobek

Jedna z forem pohřbívání, která se objevuje na Starém židovském hřbitově a také na dalších židovských hřbitovech v Praze. Častěji jsou užívány jako náhrobek pouze jednotlivé náhrobní kameny (maceva). Tumby byly používány k pohřbům proslulých učenců, rabínů či dalších významných osobností pražského ghetta. Zdobení náhrobních kamenů či tumb je spojeno s židovskou symbolikou, jménem rodiny, označením profese, vlastností zemřelého apod. Je respektován starozákonní příkaz nezobrazovat lidskou tvář.

Židovský rok

Má 12 měsíců, jejichž délka je 29 či 30 dnů. Týden je sedmidenní, prvním dnem je neděle, sedmým – svátečním – sobota (šabat). Pro vyrovnání lunární délky měsíců a sluneční délky roku se vkládá přestupní rok se třinácti měsíci celkem 7x za devatenáct let.

Starý židovský hřbitov na Žižkově;
v pozadí Žižkovský TV vysílač

Židovské památky

Synagogy

Staronová synagoga

📍 Červená ul., Praha 1 – Staré Město 📍 www.synagogue.cz

📄 spravuje: Židovská obec v Praze

🕒 mimo so a další židovské svátky ne–čt 9.00–18.00 (duben–říjen)
a ne–čt 9.00–17.00 (listopad–březen), v pá se synagoga uzavírá
hodinu před začátkem šabatu

Nejstarší památka pražského Židovského Města a **jedna z nejstarších dochovaných synagog v Evropě**. Již více než 700 let slouží jako hlavní synagoga pražské židovské obce. Byla zbudována v poslední třetině 13. století ve stylu cisterciácko-burgundské gotiky kameníky královské huti pracujícími na stavbě nedalekého kláštera sv. Anežky a je svědectvím významného postavení tehdejší židovské obce v Praze. Je také nejstarší dochovanou dvoulodní středověkou synagogou. V 17. století byla ke středověké části přidána ještě boční ženská loď, jejíž okénka umožňují sledovat bohoslužbu v hlavním sále gotického dvoulodí, zaklenutého pětidílnou žebrovou klenbou. Původně se nazývala *Nová* nebo *Velká*, teprve se vznikem dalších synagog koncem 16. století se pro ni začal užívat název *Staronová* (*Altneu*). Jinak vysvětluje její název jedna z pražských židovských pověstí: základní kameny pro stavbu prý přinesli andělé ze zbožného jeruzalémského Chrámu pod podmínkou – hebrejsky *al-tenaj*, že budou navráceny zpět, až dojde k jeho obnovení.

Staronová synagoga je opředená řadou dalších pověstí a legend. Podle jedné synagogu chránili za požárů svými křídly andělé proměnění v holubice, a tak zůstala uchována bez vážnějšího poškození až do současnosti. Podle jiné pověsti jsou na její půdě dodnes uloženy pozůstatky **Golema**, umělé bytosti, kterou na ochranu pražské židovské obce vytvořil a oživil velký rabbi Löw.

Ve Staronové synagoze působily jako rabíni nejnámennější osobnosti pražské židovské obce. V 16. století to byl např. právě rabín **Jehuda Leva ben Becalel (rabbi Löw)** nebo později v 18. století vrchní pražský rabín **Ezechiel Landau**.

Maiselova synagoga

📍 Maiselova 10, Praha 1 – Staré Město 📍 www.jewishmuseum.cz ♿

🏢 spravuje: Židovské muzeum v Praze

🕒 denně mimo so a další židovské svátky 9.00–16.30 (listopad–březen) a 9.00–18.00 (duben–říjen)

Synagoga byla postavena v letech 1590–1592 na základě privilegia Rudolfa II. jako soukromá modlitebna primase židovské obce Mordechaje Maisela. Stavitel Juda Coref de Herz navrhl na svou dobu **neobvyklou renesanční trojlodní budovu s výraznými gotizujícími rysy**, která byla vybavena množstvím vzácných rituálních předmětů. V průběhu staletí byla několikrát přestavována, naposledy při asanaci Josefova na přelomu 19. a 20. století architektem Alfredem Grottem, který jí přidal falešné žebroví, vestavěnou galerii, nová okna a novogotické vybavení interiéru.

Je jednou z historických židovských staveb ve správě **Židovského muzea v Praze, založeného roku 1906**. To za druhé světové války sloužilo jako skladiště tisíců vzácných předmětů židovského kultu z nacisty likvidovaných židovských obcí v Čechách a na Moravě. Po vyvraždění převážné většiny domácího židovského obyvatelstva tak za tragických okolností vznikl **jeden z nejvýznamnějších souborů judaik** na světě, o nějž Židovské muzeum v Praze pečuje z pověření české a moravské židovské komunity.

Dnes si zde lze prohlédnout expozici **Židé v českých zemích (10.–18. století)** se vzácnými exponáty, na dotykových obrazkách prolistovat staré hebrejské rukopisy, nahlédnout do historických plánů židovských sídlišť či vyhledávat v databázi významných židovských osobností. Díky audiovizuální projekci se návštěvníci ocitnou přímo v uličkách Židovského Města před asanací, jak je ztvárňuje slavný Langweilův model Prahy.

Španělská synagoga

📍 Věžeňská 1, Praha 1 – Staré Město 📍 www.jewishmuseum.cz ♿

📄 spravuje: Židovské muzeum v Praze

🕒 denně mimo so a další židovské svátky 9.00–16.30 (listopad–březen) a 9.00–18.00 (duben–říjen)

Nejmladší synagoga pražského Židovského Města vznikla v letech 1867–1868 na místě modlitebny nazývané Stará škola. Byla postavena v **maurském slohu** podle projektu Ignáce Ullmanna a Josefa Niklase. Novorenesanční budova čtvercového půdorysu má mohutnou kopuli nad ústředním prostorem. Pozoruhodnou a okázalou výzdobu interiéru, **imitující španělské interiéry z Alhamby**, navrhli architekti Antonín Baum a Bedřich Münzberger.

V duchu náboženských tradic je vnitřní výzdoba řešena pouze ornamentálně, plochy jsou pokryty nízkou štukovou arabeskou stylizovaných geometrických a rostlinných motivů inspirovaných islámskou architekturou s bohatým zlacením a polychromií, což se opakuje i v uměleckořemeslných doplňcích. Na svou dobu byla synagoga technicky velmi dobře vybavena. Měla ústřední topení a zvláštní důraz se kladl na dobrou akustiku, neboť se zde pěstovala chrámová hudba a zpěv.

Expozice Dějiny Židů v Čechách a na Moravě v 19.–20. století seznamuje s postupným zrovnoprávněním a emancipací Židů v Rakousku–Uhersku, vznikem českožidovského a sionistického hnutí, nejvýznamnějšími podnikateli, vědci, spisovateli, hudebníky a umělci této doby. V prvním patře, v prostoru zimní modlitebny, pak nabízí reprezentativní výběr více než 200 nejceněnějších stříbrných předmětů ze sbírek muzea pod názvem **Stříbro českých synagog**.

Klausová synagoga

📍 U Starého hřbitova 3a, Praha 1 – Staré Město

🌐 www.jewishmuseum.cz

🏢 spravuje: Židovské muzeum v Praze

🕒 denně mimo so a další židovské svátky 9.00–16.30 (listopad–březen) a 9.00–18.00 (duben–říjen)

Na místě Klausové synagogy stávaly od 16. století tři menší stavby, nazývané „**klausy**“ – mimo jiné ješiva, židovská škola pro studium Talmudu, kterou založil proslulý rabi Löw. **Dnešní podoba synagogy v raně barokním slohu** vznikla až po zhoubném požáru Starého Města a ghetta roku 1689. Má jednoduší síňový prostor zaklenutý valenou, bohatě štukovanou klenbou s lunetami.

Klausová synagoga byla **největší synagogou ghetta**, druhou hlavní synagogou pražské židovské obce. Svá výroční zasedání zde konalo Pohřební bratrstvo, které pečovalo o židovské pohřby, hřbitovy, nemocné a umírající.

Expozice Židovské tradice a zvyky I ukazuje základní prameny judaismu, umožňuje prohlédnout si rozvinutý svitek Tóry včetně jeho ozdob, přibližuje židovskou bohoslužbu a věnuje se dalším židovským svátkům a náboženským slavnostem. Zachycuje také **každodenní život židovské rodiny**, zvyklosti spojené s narozením, obřizkou, slavností bar micva, svatebním obřadem i rozvodem.

Obřadní síň

📍 U Starého hřbitova 3b, Praha 1 – Staré Město

🌐 www.jewishmuseum.cz

🏢 spravuje: Židovské muzeum v Praze

🕒 denně mimo so a další židovské svátky 9.00–16.30 (listopad–březen) a 9.00–18.00 (duben–říjen)

V těsném sousedství Klausové synagogy postavil na začátku 20. století architekt František Gerstel novou budovu v **romantické koncepci novorománského stylu**. Původně sloužila jako obřadní síň a márnice pražského **Pohřebního bratrstva** (*Chevre kadiša*), významné náboženské a sociální instituce ghetta založené roku 1564 rabínem Eliezerem Aškenazim. V prvním patře se nacházela místnost pro rituální očistu zemřelých, ve druhém patře pak spolková místnost.

Můžete si zde prohlédnout **expozici Židovské tradice a zvyky II věnovanou historii a činnosti Pohřebního bratrstva** a patnáctidílný obrazový cyklus ze 70. let 18. století, podrobně zachycující zvyky a obřady spojené se smrtí a pohřbíváním, stejně jako související stříbrné rituální předměty. Zajímavé jsou také **fragments nejstarších pražských náhrobních kamenů ze 14. století**, vzpomínkové modlitby za zesnulé a mapa dochovaných židovských hřbitovů v českých zemích.

Pinkasova synagoga

📍 Široká 3, Praha 1 – Staré Město 📍 www.jewishmuseum.cz

🏢 spravuje: Židovské muzeum v Praze

🕒 denně mimo so a další židovské svátky 9.00–16.30 (listopad–březen) a 9.00–18.00 (duben–říjen)

Pozdně gotickou stavbu s prvky rané renesance zbudoval roku 1535 jeden z nejvýznamnějších a nejbohatších členů pražské židovské obce Aron Mešullam Zalman Horowitz. Synagoga sloužila jako soukromá rodinná modlitebna a v její blízkosti byla zřízena rituální lázeň (mikve). Počátkem 17. století stavitel Juda de Herz přistavěl jižní křídlo s emporou (galerií pro ženy), vestibul a renesančně vyzdobil schránku na Tóru.

Po rekonstrukci v polovině 20. století byl interiér upraven jako **Památník českých a moravských obětí šoa**. Jména obětí na stěny hlavní lodi, na galerii a do vestibulu vepsali ručně bez šablon malíři Jiří John a Václav Bošтік. Jména jsou řazena abecedně podle míst posledního zjištěného bydliště. Památník obsahuje téměř **80 000 jmen** a patří k nejstarším svého druhu v Evropě.

Pohnuté osudy druhé světové války připomene také **expoze Dětské kresby z Terezína**, která přibližuje **osudy židovských dětí vězněných ve sběrném táboře Terezín**. Dětsky emotivní kresby zachycují všední život v Terezíně, stejně jako sny o návratu domů, a jsou mnohdy jedinou památkou na své autory...

Jeruzalémská synagoga

📍 Jeruzalémská 7, Praha 1 – Nové Město 📍 www.synagogue.cz

📄 spravuje: Židovská obec v Praze

🕒 denně mimo so a další židovské svátky 10.00–17.00 (duben–říjen)

Synagoga byla postavena v letech 1905–1906 podle projektu vídeňského architekta a císařského stavebního rady Wilhelma Stiassneho jako náhrada za tři synagogy (Zigeinerovu, Velkodvorskou a Novou), které byly zničeny v letech 1898–1906 během asanace. Ačkoliv spolek, který si vzal za své zajistit výstavbu synagogy, byl založen již v roce 1896, trvalo deset let, než byla synagoga **dne 16. září 1906 slavnostně otevřena**. V prvních letech nesla jméno *Jubilejní chrám císaře Františka Josefa* na památku padesátiletého výročí jeho panování, připadající na rok 1898. Po první světové válce se pomalu vžil současný název Jeruzalémská synagoga podle ulice, v níž se nachází. Ta však nemá se synagogou nic společného: ulice je pojmenována podle bývalé jeruzalémské kaple kostela sv. Jindřicha, který se nachází v jejím sousedství.

Jeruzalémská synagoga je unikátní tím, že je **jedinou z osmi synagog postavených podle projektu W. Stiassneho, ve které se dosud konají pravidelné bohoslužby**. Výjimku tvoří pouze válečná léta 1941–1945, kdy zde byl umístěn sklad zabaveného židovského majetku.

Kromě bohoslužeb slouží synagoga i jako **kulturní a výstavní prostor**. Při pravidelných koncertech si zde návštěvníci mohou poslechnout **unikátně dochované původní varhany z dílny Emanuela Štěpána Petra**.

Židovská radnice a Vysoká synagoga

📍 Maiselova 18, Praha 1 – Staré Město 📍 www.kehilaprag.cz

📄 spravuje: Židovská obec v Praze

⚠️ veřejnosti nepřístupné

Židovskou radnici nechal původně vystavět primas Mordechaj Maisel; dnes ji tvoří soubor dvou historických domů, přestavěných v roce 1765 do současné podoby s rokokovou fasádou. V roce 1908 byla radnice ještě rozšířena o přístavbu s kanceláři a společenským a zasedacím sálem. Součástí Židovské radnice je i hodinový stroj z roku 1764, který pohání **neobvyklé hodiny s hebrejským ciferníkem**. K radnici se přimyká **renesanční Vysoká synagoga** vystavěná podle návrhu architekta Pankracia Roderera v roce 1568. Také její stavbu údajně financoval Mordechaj Maisel. Během své existence několikrát vyhořela, nicméně její interiér se dochoval až do současnosti a činí z této synagogy **jednu z nejvýznamnějších renesančních památek Prahy**. Architektonicky cenný je zejména svatostánek, klenba v hlavní lodi a ornamentální výzdoba s množstvím lunet a zlacených ozdobných prvků.

Po druhé světové válce byla synagoga využívána jako výstavní prostor pro sbírky Státního židovského muzea. V devadesátých letech 20. století byla synagoga navráćena Židovské obci v Praze, která prostor upravila zpět na modlitebnu a znovu ji propojila s budovou Židovské radnice.

Vysoká synagoga slouží pouze pro bohoslužby a není běžně přístupná veřejnosti.

Hřbitovy

Starý židovský hřbitov

📍 Široká 3, Praha 1 – Staré Město 📍 www.jewishmuseum.cz

♿ vstup východem u Klausové synagogy

📄 spravuje: Židovské muzeum v Praze

🕒 denně mimo so a další židovské svátky 9.00–16.30 (listopad–březen) a 9.00–18.00 (duben–říjen)

Jedno z nejstarších židovských pohřebišť na světě patří spolu se Staronovou synagogou k nejvýznamnějším židovským památkám v Praze. Hřbitov byl založen před rokem 1440. Pohřbívat se zde přestalo roku 1787, kdy bylo výnosem Josefa II. zakázáno užívání pohřebišť uvnitř obydlených částí města.

Na Starém židovském hřbitově je **na 12 000 náhrobních kamenů**, hrobů je zde však uloženo mnohem více. Mnohé náhrobky zapadly do spodních vrstev a další, zejména ty dřevěné, byly časem zničeny. Protože náboženský zvyk zakazuje Židům rušit staré pohřby a pozemek nestačil potřebám, byly na hřbitov naváženy další a další vrstvy nové půdy. **Zesnulí tak byli ukládáni do země v několika vrstvách nad sebou**, čímž vzniklo charakteristické nakupení kamenných náhrobků z různých staletí vedle sebe. O hřbitov po staletí pečovalo pražské Pohřební bratrstvo, které také započalo se systematickým zpracováním náhrobních nápisů.

Na přelomu 16. a 17. století se začínají na původně jednoduchých náhrobních objevovat plastické symboly a znamení rodů, jmen, stavů a povolání. V barokní době se často objevuje čtyřstěnná tumba (domek). Praha je jediným místem v Evropě, kde se jich tolik zachovalo. Mezi nejvýznamnější zde pochované osobnosti patří významný myslitel a rektor talmudské školy **rabbi Löw** či mecenáš pražského ghetta a primas pražské židovské obce **Mordechaj Maisel**.

Cestovatelský magazín National Geographic řadí Starý židovský hřbitov mezi **deset turisticky nejzajímavějších hřbitovů světa**.

Nový židovský hřbitov na Žižkově

📍 Izraelská 1, Praha 3 – Žižkov 📍 www.synagogue.cz ♿

📄 spravuje: Židovská obec v Praze

🕒 mimo so a další židovské svátky ne-čt 9.00–17.00 a pá 9.00–14.00 (duben–říjen) a ne-čt 9.00–16.00 a pá 9.00–14.00 (listopad–březen)

Hřbitov byl založen v roce 1890, když dosloužil Starý židovský hřbitov na Žižkově (v dnešní Fibichově ulici). V současné době je v Praze **jediným židovským hřbitovem, kde se stále konají pohřby zesnulých židovského vyznání**. Hřbitov byl proponován pro cca 100 000 hrobů a svou rozlohou je více než 10x větší než Starý židovský hřbitov na Starém Městě.

Na hřbitově lze nalézt náhrobky rozličných stylů: od novogotiky přes novorenesanci, pražskou a vídeňskou secesi, klasicismus, purismus a konstruktivismus až k současnosti. Mnohé umělecky hodnotné náhrobky jsou díly předních českých sochařů a architektů – Jana Kotěry nebo Josefa Fanty.

Při vstupu do hřbitova je místo pro čestné hroby významných rabínů, památník lodi Patria a památník obětí první světové války. Podél východní hřbitovní zdi jsou nákladné rodinné hrobky, mj. významných podnikatelských rodin Petschků a Waldesů. Waldesovská hrobka je zdobena dvěma reliéfními bustami – ty jsou posledním dílem Josefa Václava Myslbeka, autora sochy sv. Václava na Václavském náměstí.

K nevyhledávanějším místům patří hrob spisovatele Franze Kafky a jeho rodičů ve tvaru šestibokého krystalu s daty pohřbených na čelní stěně.

Neobvyklou zajímavostí je, že hřbitov má zvláštní povolení provozovat urnový háj, přestože židovská tradice zakazuje kremace mrtvých. Je zde uložen například básník Jiří Orten.

Starý židovský hřbitov na Žižkově

📍 Fibichova 2, Praha 3 – Žižkov 📄 www.synagogue.eu ♿

📖 spravuje: Židovská obec v Praze

🕒 mimo so a další židovské svátky ne–čt 9.00–17.00 a pá 9.00–14.00 (duben–říjen) a ne–čt 9.00–16.00 a pá 9.00–14.00 (listopad–březen)

Dějiny tohoto hřbitova sahají do roku 1680, kdy byl zřízen jako **morové pohřebiště pražské židovské obce**. Po roce 1787 se v návaznosti na uzavření hřbitova v ghettu tento hřbitov stal hlavním pražským židovským pohřebním místem. Z technických důvodů zde bylo pohřbívání ukončeno v roce 1890, kdy se pohřby přesunuly na Nový židovský hřbitov.

Nejnavštěvovanějším hrobem je zde **místo posledního odpočinku pražského vrchního rabína Ezechiela Landaua**, známého též pod jménem Noda bi-Jehuda (1713–1793). Jsou zde uloženy i další význačné židovské osobnosti včetně představitelů osvícenství a novodobé židovské inteligence, např. Landauův žák, člen rabínské kolegia Eleazar Fleckeles (1754–1826) nebo historik David Podiebrad (1803–1882).

Během druhé světové války byl tento hřbitov jediným místem v Praze, které mohlo židovské obyvatelstvo využívat jako park. Koncem 50. let minulého století byla většina plochy hřbitova včetně hrobů a náhrobků zakryta navážkou a byl zde zřízen park, dnešní Mahlerovy sady.

V letech 1985–1992 byl na části plochy Mahlerových sadů postaven televizní vysílač – ostatky zemřelých byly v místech stavby vysílače, přilehlých budov a podzemních garáží vyzvednuty a pohřbeny na Novém židovském hřbitově. Ve stavbou nedotčených částech současného parku je však **zbytek hrobů stále zachován**.

Známé židovské osobnosti

Rabbi Löw

* mezi 1512–1526 – asi Poznaň, Polsko

† 1609 – Praha (pohřben na Starém židovském hřbitově v Praze – Josefově)

Jehuda Leva ben Becalel byl **jedním z nejvýznamnějších evropských židovských myslitelů a rabínů**. Je známý též pod jménem MaHaRaL, což je hebrejský akronym slov Morenu Ha-Rav Leva (náš učitel rabbi Leva). Ačkoliv v Praze strávil jen část svého života, v židovské literatuře je vždy nazýván MaHaRaL mi-Prag, pražský MaHaRaL.

Rabbi Löw se narodil pravděpodobně v Poznani, ale už v roce 1553 se stal vrchním zemským moravským rabínem. V roce 1573 odešel do Prahy, kde s různými přestávkami působil až do své smrti. V roce 1592 se setkal s císařem Rudolfem II., avšak o obsahu jejich schůzky se nedochovaly bližší informace.

Rabbi Löw je v tradiční židovské kultuře **známý zejména svými náboženskými spisy**, které jsou aktuální i v současnosti a jsou stále vydávány v hebrejštině i v překladech do jiných jazyků. Mezi jeho nejvýznamnější díla patří dvě knihy komentářů k *Pirkej avot – Derech chajim* (Výroky otců) a *Netivot olam* (Stezka Tóry). V těchto spisech jsou mnohé filozofické úvahy k tématům judaismu, stejně jako k lidské etice a morálce. Je též autorem spisu *Gur arje*, kde vysvětluje komentáře Rašiho včetně komentářů k Tanachu, targumu a midrašům.

Jméno rabbiho Löwa je neodmyslitelně spjato s **legendou o pražském Golemovi**, jehož pozůstatky jsou údajně dodnes uloženy na půdě Staronové synagogy. Rabbiho hrob patří mezi nejnavštěvovanější památky na Starém židovském hřbitově.

foto: © Židovské muzeum v Praze

Mordechaj Maisel

* 1520 – Praha

† 1601 – Praha (pohřben na Starém židovském hřbitově v Praze – Josefově)

Mordechaj ben Šemuel Maisel patří k **nejvýznamnějším osobnostem pražské židovské komunity**. Jeho rodina se v Praze usadila již v průběhu 15. století. Jako mladý muž musel dočasně opustit město v souvislosti s rozhodnutím císaře Ferdinanda I. Habsburského. Ten v průběhu své vlády dokonce dvakrát vypověděl Židy z Prahy.

Po návratu se z Mordechaje Maisela stal nejen úspěšný obchodník a bankéř, ale také významný mecenáš Židovského Města, člen židovské rady a nakonec i **primas obce**. Do historie však vstoupil především jako *dvorní Žid císaře Rudolfa II.* Pro pražskou židovskou obec získal díky tomu mnoho výhod a pro sebe speciální privilegium umožňující vybudovat soukromou modlitebnu, Maiselovu synagogu.

V renesančním období 16. století byl Mordechaj Maisel **největším stavebníkem ghetta**. Zasloužil se o výstavbu Židovské radnice, na své náklady nechal vydláždít ulice ghetta, vybuodoval nemocnici a také dvě synagogy. Na jeho památku se centrální ulice Josefova jmenuje Maiselova.

Na Starém židovském hřbitově se náhrobek Mordechaje Maisela dobře pozná. Je to velká tumba ve tvaru stánku – ohelu. O jeho významu svědčí fakt, že když v roce 1601 zemřel, zúčastnil se jeho pohřbu osobně císař Rudolf II.

Ezechiel Landau

* 1713 – Opatów, Polsko

† 1793 – Praha (pohřben na Starém židovském hřbitově na Žižkově)

Ezechiel ben Jehuda Landau se narodil v polském Opatówě, vystudoval ješivy (náboženské školy) ve Vladiměři (Volodymyr-Volynskij) a Brodech. Od roku 1745 působil jako rabín v Jampolu na Ukrajině a v roce 1755 se stal vrchním pražským rabínem. Zde založil ješivu, mezi jejíž nejvýznamnější žáky patřil například budoucí rabín ve Vilniusu a velký židovský myslitel Avraham Danzig.

Ezechiel Landau je známý také pod jménem svého nejvýznamnějšího díla *Noda bi-Jehuda* (Známý v Judeji), které bylo **základním zdrojem soudobého židovského práva**. Tato sbírka je rabíny a učenici považována za dokonalou pro svou logiku i s ohledem na rozhodnutí a díla jeho předchůdců.

Ačkoli byl klasickým talmudickým učencem zabývajícím se kabalou, neuzavíral se ani světským vědomostem.

foto: © Židovské muzeum v Praze

Gustav Sicher

* 1880 – Klatovy

† 1960 – Praha (pohřben na Novém židovském hřbitově na Žižkově)

Vystudoval filozofii na pražské Univerzitě Karlově a rabínský seminář ve Vídni. Jeho prvním rabínským postem byla židovská obec v Náchodě, ale jako duchovní působil převážně v Praze. Během první světové války sloužil jako polní rabín v rakouské armádě, po jejím skončení se v roce 1928 stal rabínem na pražských Královských Vinohradech. Tato obec patřila tehdy mezi největší u nás. Počátkem 30. let se stal i **vrchním pražským rabínem**.

foto: © Židovské muzeum v Praze

Po nástupu nacismu se mu podařilo emigrovat do Palestiny. Zpět do vlasti se vrátil až v roce 1947. Jako nejvyšší představitel pražského a zemského rabinátu se pokoušel oživit náboženský život židovských obcí, které byly nacistickým režimem takřka vyhlazeny. K udržení a posílení tradice významně přispěl i jako překladatel. Již v letech 1932–1939 přeložil spolu s rabínem Isidorem Hirschem do češtiny první čtyři z biblických Pěti knih Mojžíšových. Překlad poslední páté knihy pak vyšel v roce 1950.

Franz Kafka

* 1883 – Praha

† 1924 – Kierling u Klosterneuburgu (pohřben na Novém židovském hřbitově na Žižkově)

Německy píšící spisovatel s osobitou imaginací, jehož dílo ovlivnilo celé generace čtenářů, dodnes patří k nejvýznamnějším pražským rodákům. Franz Kafka se narodil jako první ze šesti dětí obchodníka s galanterií Heřmana Kafky, s nímž ho pojil rozporuplný vztah. Jeho podnikavost a životní sílu odmalička neduživý Franz těžce nesl. Po absolvování německého humanitního gymnázia vystudoval na otcovo přání práva a krátce pracoval v pražské filiálce italské pojišťovny Assicurazioni Generali. V letech 1908–1922 se stal úředníkem Dělnické úrazové pojišťovny, ze zdravotních důvodů však byl předčasně penzionován.

Kafka celý život bojoval s nemocemi, i když dbal na správnou životosprávu – byl vegetariánem, nekuřákem, abstinentem a nejedl sladké. Přesto ho často trápily migrény, záchvatové mdloby, žaludeční vředy a další potíže. V roce 1917 se u něj poprvé projevilo chrlení krve, tedy tuberkulóza, jež mu nakonec přivodila smrt.

Středobodem Kafkova života bylo psaní, které mu však místo životního naplnění přinášelo ustavičnou nespokojenost. Letmá období euforie a produktivity byla střídána neuvěřitelnou sebekritičností, s níž přistupoval ke všemu, co napsal. *Své večerní a noční škrábnice* považoval sice za jedinou touhu, avšak během svého života publikoval jen sporadicky. Veškerou literární pozůstalost nařídil spálit a nebýt jeho celoživotního přítele Maxe Broda, který jeho přání nevyslyšel, Kafku by dnes znalo jen pár literárních odborníků.

3 díla, která dělají Kafku Kafkou:

Zámek – Mnohvrstevnaté Kafkovo dílo patří k tomu nejlepšímu, co autor napsal. Pochmurná a bezvýhodná cesta zeměměřiče K. za prací na blíž neidentifikovatelném zámku je protkána absurdním, frustrující atmosférou i otevřeným koncem, který ponechává čtenáři prostor pro spekulace o významu celého románu.

Proces – *Patrně učinil někdo na Josefa K. křivé udání, neboť aniž se dopustil něčeho zlého, byl jednou ráno zatčen.* První věta neméně brilantního románu předznamenává autorova oblíbená témata – boj individua s neuchopitelným mocenským aparátem a tíživou byrokracií.

Proměna – Klíčová povídka o proměně obchodního cestujícího Řehoře Samsy v obludný hmyz je ideální první volbou pro všechny, kteří prozatím zůstávají Kafkou nepolíbeni. Absurdní groteska je dodnes obestřena aurov tajemství a nejednoznačných interpretací.

Kam v Praze za Kafkou:

Franz Kafka Museum

📍 Cihelná 2b, Praha 1 – Malá Strana 📍 www.kafkamuseum.cz

🕒 denně 10.00–18.00

Stálá expozice představuje většinu prvních vydání Kafkových děl, korespondenci, deníky, rukopisy, fotografie, kresby a mnoho dalšího.

Společnost Franze Kafky

📍 Široká 14, Praha 1 – Staré Město 📍 www.franzkafka-soc.cz

Nezisková organizace přispívá k ožívování tradic, z nichž vzešel

fenomén tzv. pražské německé literatury. Provozuje vlastní tematické knihkupectví i nakladatelství a disponuje replikou soukromé Kafkovy knihovny s téměř tisícem dobových svazků.

Pomník Franze Kafky

📍 **Dušní ul., Praha 1 – Staré Město**

Atypická jezdecká socha z bronzu od umělce Jaroslava Róny vychází z povídky *Popis jednoho zápasu*. Franz zde sedí na ramenou bezhlavé postavy – prázdného mužského obleku. Pomník realizovala Společnost Franze Kafky.

Mechanická hlava Franze Kafky

📍 **Spálená 22, Praha 1 – Nové Město**

Téměř 11 metrů vysokou mobilní instalaci od Davida Černého, autora řady originálních uměleckých děl ve veřejném prostoru, tvoří 42 pohyblivých pater, které v naprogramovaných sekvencích vytvářejí a proměňují Kafkovu hlavu.

Kafkův dům

📍 **náměstí Franze Kafky, Praha 1 – Staré Město**

Kafka se narodil v domě na rohu Maiselovy a Kaprovy ulice, z něž po pražské asanaci zbyl jen barokní portál původní prelatury. Dnešní podoba domu z počátku 20. století je dílem architekta Oskara Polívky. Na budově je umístěna pamětní deska od Jana Kaplického s plastikou hlavy od Karla Hladíka a textem *Zde se 3. 7. 1883 narodil Franz Kafka*.

Náhrobek Franze Kafky

📍 **Nový židovský hřbitov – Izraelská 1, Praha 3 – Žižkov**

Hrob spisovatele a jeho rodičů (číslo náhrobku 21 – 14 – 21) od architekta Leopolda Ehrmanna má tvar šestibokého krystalu. Naproti ve zdi má pamětní desku Kafkův přítel Max Brod.

Max Brod

* 1884 – Praha

† 1968 – Tel Aviv

Významný německy píšící spisovatel židovského původu je dnes známý především jako ten, kdo „objevil“ Franze Kafku. Jeho přínos tehdejšímu česko-německému kulturnímu životu byl však daleko větší. Max Brod se narodil do rodiny bankovního ředitele. Od dětství trpěl následky vážného onemocnění páteře, které se s ním táhlo celý život. Možná i proto jeho dílem prostupují inteligentní jedinci stížením fyzickými nedostatky. Přátelství s Kafkou započalo již za studií drobnou roztržkou nad dílem německého filozofa Friedricha Nietzscheho a pokračovalo bez přestávky až do Kafkovy smrti.

Brod byl na rozdíl od Kafky společensky otevřenější a sdružoval kolem sebe další výrazné spisovatele, pro které později použil termín **Pražský okruh**. V širším kontextu sem můžeme zařadit všechny německy píšící autory, kteří na začátku 20. století žili a psali v Praze. Do užšího jádra však patřilo pouze několik jedinců (mj. Franz Kafka, Felix Weltsch či Oskar Baum).

Cit pro rozpoznání talentu uplatnil i u českých autorů. Byl to právě on, kdo se zasloužil o uvedení divadelního představení *Dobrého vojáka Švejka* Jaroslava Haška v Berlíně. Zároveň byl velkým propagátorem skladatele Leoše Janáčka, jehož libreta přeložil do němčiny a jako první o něm napsal monografii.

Brodův široký kulturní záběr prostupuje snad všemi obory – je autorem několika románů, řady literárních i hudebních kritik, překladů, filozofických spisů, esejí či 38 hudebních opusů.

V předvečer okupace v roce 1939 stihl se svou ženou Elsou odjet z Prahy posledním vlakem a usadit se v Tel Avivu.

Hans Krása

* 1899 – Praha

† 1944 – Osvětim

Talentovaný hudební skladatel vstoupil do povědomí posluchačů zejména svou dětskou operou *Brundibár*, kterou i dnes můžeme najít na repertoáru např. Dětské opery Praha. Krásův cit pro komponování se projevil již v útlém věku, v 11 letech měla premiéru jedna z jeho orchestrálních skladeb v podání lázeňského orchestru v Salzburgu.

Zlomovým se pro něj stal rok 1921, kdy se mu dostalo širšího uznání díky orchestrálním písním *Vier Orchesterlieder op. 1*, které vznikly na motivy básní Christiana Morgensterna ze sbírky *Šibeniční písně*. Vrcholem Krásovy tvorby před deportací do Terezína byla opera *Zásnuby ve snu*, za kterou v roce 1933 **obdržel Československou státní cenu**. V tomto období se také začíná rozvíjet spolupráce s českým spisovatelem a umělcem Adolfem Hoffmeisterem – na motivy hry *Mládí ve hře* Krása složil hudbu a populární *Píseň Anny* si tehdy pobrukoval nejedem Pražan.

V roce 1942 za nacistické okupace byl Krása deportován do terezínského sběrného tábora, kde výrazně pozvedl kulturní život. Spolu s tamějšími dětmi za nelehkých podmínek **nastudoval veselou operu *Brundibár***, která se dočkala více než 50 repríz. Představení se paradoxně objevilo i v nacistickém propagandistickém filmu *Vůdce daroval Židům město*, který velmi zkresleně poukazoval na zdejší poměry a z Terezína dělal až jakési židovské lázeňské městečko. Krásův umělecky plodný život vyhasíná v roce 1944 v Osvětimi.

Otto Ungar: Portrét Hanse Krásy; Památník Terezín, PT 16,
© Pavel Weisz, Tomáš Weisz, Eva Odstrčilová

Jídlo a židovská kuchyně

Židovská kuchyně je postavena na základech tzv. kašrutu, pravidlech pro rituální způsobilost. Toto značení vychází z hebrejského slova kašer – vhodné, které označuje vše, co je povolené nebo správné. Základní pravidla kašrutu určují, co je povoleno, a co je naopak zakázáno. Jedná se zejména o přípravu masa tak, aby se zabránilo požívání krve. Neméně důležité je oddělení masa od mléčných výrobků.

Za rituálně čistá jsou považována všechna zvířata, která mají rozštěpená kopyta a přežvykují, tedy býložravci. Dále ryby mající šupiny a ploutve. Z ptáků jsou rituálně způsobilé ty druhy, které nejsou Tórou vysloveně zakázány. Mezi zakázané druhy zvířat patří všichni masožraví dravci, mrchožrouti, savci-lichokopytníci, plody moře a vepří. **Každé zvíře musí být poraženo rituálním způsobem – šchitou.** Nelze tedy považovat za košer zvířata, která byla ulovena střelou zbraní nebo zemřela přirozenou smrtí.

Mezi klasická židovská jídla patří **gefilte fiš** – do zploštělých kuliček tvarované sekané rybí (nejčastěji kapří) maso pomalu vařené ve vývaru, které se podává chlazené. Dalším tradičním židovským jídlem je **šoulet** (též cholent). Tento klasický šabatový pokrm tvoří dušené maso, které se připravuje v pátek a nechává se dlouze vařit přes noc až do soboty. Základní šoulet obsahuje maso, brambory, kroupy a fazole. Tradiční přílohy tvoří **kiške** (střívka plněná směsí mouky a cibule), **kneidlach** (knedlíky) nebo **kugl** (nákyp).

Výjev z knihy Seder zmirot u-virkat ha-mazon (Praha 1514) - rodina u stolu (požehnáni po jídle) | foto: © Židovské muzeum v Praze

Restaurace

King Solomon Restaurant

📍 Široká 8, Praha 1 – Staré Město 🌐 www.kosher.cz

🕒 po-čt 12.00–22.30, pá (večeře) a so (oběd) pouze na rezervace

Glatt košer restaurace patří k nejstarším košer restauracím na našem území. Originální recepty ze střední a východní Evropy jsou

připravovány z lokálních surovin pod přísným dohledem rabína. Vybírat můžete z tradičních pokrmů, mezi které patří gefilte fiš (kapří paštika), sekané sledě, pečené jehněčí na česneku, zlatý kuřecí vývar s macesovými knedlíčky a mnoha dalších klasických a populárních jídel. Menu obsahuje také zvěřinu a některé druhy mas, které v košer restauracích jinde na světě nenaleznete.

Dinitz

📍 **Bílkova 12, Praha 1 – Staré Město** 📍 www.dinitz.cz

🕒 *po–čt 11.30–22.00, pá 11.30–16.30, so 18.30–22.30 a ne 11.30–22.00*

Restaurace Dinitz stanovuje standardy pražské košer scény již několik let. Setkávají se zde členové místní židovské komunity

i nežidovští návštěvníci, kteří chtějí ochutnat taje izraelské kuchyně. V rámci menu můžete zvolit šťavnaté steaky, čerstvé saláty i výtečný hummus. Oblíbená jsou obzvláště páteční šábesová menu (4 chody s neomezenou konzumací nápojů) či sobotní obědy, kdy se mj. podává cholent – pokrm ze severní Afriky.

Chabad Grill Restaurant

📍 **U Milosrdných 6, Praha 1 – Staré Město** 📍 www.chabadgrill.cz

🕒 *ne–čt 12.30–22.30 a pá 10.00–15.00*

Glatt košer kvalita a standardy stravování v restauraci jsou schváleny a průběžně dozorovány rabinátem mezinárodní organizace Chabad. Místní kuchyně s výraznou mediteránní linií je vyhlášená zdravými a zároveň chutnými pokrmy. Všichni dodavatelé potravin jsou košer certifikovaní výrobci. Ať už se jedná o maso z Vídně nebo Berlína, víno z Izraele či Itálie nebo parve zmrzliny z Izraele.

Shelanu Dairy Restaurant

📍 **Břehová 8, Praha 1 – Staré Město** 📍 www.shelanu.cz

🕒 *ne–čt 9.00–22.00 a pá 9.00–16.00*

Košer mléčná a vegetariánská restaurace nabízí rozmanité druhy pizz, panini, sendviče, ryby či výborný falafel. Jídlo si můžete objednat rovnou i do svého hotelu.

Letenské sady

- 1 Staronová synagoga
- 2 Maiselova synagoga
- 3 Španělská synagoga
- 4 Klausová synagoga
- 5 Obřadní síň
- 6 Pinkasova synagoga
- 7 Židovská radnice a Vysoká synagoga
- 8 Starý židovský hřbitov

S mapami a průvodci Prague City Tourism budete v Praze jako doma!

Tyto a mnohé další tituly si můžete zdarma vyzvednout v našich turistických informačních centrech, kde vám i rádi poradíme.

Staroměstská radnice,

📍 Staroměstské nám. 1, Praha 1

🕒 denně 9 - 19

Na Můstku,

📍 Rytířská 12, Praha 1

🕒 denně 9 - 19

Prague.eu